

5h
D. O. M. A.
DISPUTATIO VIII.
Centuriæ Quintæ

QUÆSTIONUM

ILLUSTRIMUM

Philosophicarum,

In Incl. & VVittebergenſi Academiâ
Publicè

Propoſita.

PRÆSIDE

M. Jacobo Martini

Logices Profefs. Publ.

RESPONDENTE

Ioanne Mülberge-

ro Ratisponenſi,

Ad diem 23. Iulij in auditorio Collegij
veteris.

WITEBERGÆ,

Typis Martini Henckelij, Impenſis Pauli

Helwigij Anno M. DC. VIII.

D. O. M. A.

Q U Æ S T I O 1.

An de Sophisticis Elenchis in Logicà
tradi debeat.

Legantissimus † ille Lipsius in
Manuductione ad Stoicam Philosophiam disert; 9: Ex
Socrate ait: Sicut qui secundante celo & vento navi-
gant, etiam quæ contra tempestates usui sunt, parata
habent: Sic bonus etiam logicus, quanquam totus in
eo est, ut præcepta ad veritatis cognitionem deducen-
tia conscribat, nihilominus tamen sese contra impetum & insidiosa strata-
gemata Sophistarum munit, dum utilissimam illam doctrinam de Sophisti-
cis Elenchis tractat, non ut alios fallat, sed ut aliorum retia & la-
queos evitare & declinare queat. Et, ut Zabarella lib. 1. de nat. Log. c. 3.
inquit, t Sicut in arte aurifabrilis, quam logicam in multis æmulari ex logi-
cis passim constat, non sufficit nusse verum ac naturale aurum, illudq; ab
alijs metallis, quæ vel nullam cum eocognitionem habent distinguere; Sed
necesse etiam est, ut verus Aurifaber gnarus etiam sit discernere aurum
fucatum & alchimisficum à vero & puroputo auro: Ita etiam in Logicis
non satis est tradidisse Logicum partem Topicam & Apodicticam, quæ
veritatem tantum confirmant & falsitatem in Syllogismo manifestè falso o-
stendunt; sed necesse etiam est scire rationem & modum fucatos syllogis-
mos & speciem veri præ se ferentes deprahendendi & à veris discernendi.
Hinc præclare Thomas opusc. 39. c. 1. Logicam vocat scientiam rationa-
lem, & ad ratiocinandum inventam. Ratiocinando verò quid facimus ali-
ud, quàm quodd non tantum argumenta vera proponamus & confirmemus;
verum etiam falsa resutemus & rejiciamus: hoc est, tam argumentis
narrandis, quàm rationandis utamur. His enim ad co-
gnitionem

gnitionem veri deducimar; illis verò errorem falsitatis evitare & declinare possumus. Huic Thomæ sententiæ applaudet Philippus lib. 4. Diab. hisce verbis: Sophistica non est tantum ludus puerorum in scholis certantium (uti multi existimant) talibus ridiculis captionibus; sed horribiliter in vita grassatur serens & confirmans falsas opiniones in Ecclesiâ, curia, foro, ex quibus maxima discordiæ, bella & dissipationes generis humani oriuntur. Adversus hanc diram pestem necesse est bene præmuniri mentes & pectora. Existimemus igitur hanc doctrinam solvendi vitiosa argumenta, à doctis & amantibus veritatem magno consilio traditam esse studiosis, ut hanc Corgonem opponere discant præstigiis sophistarum & Sycophantarum, qui communem vitam, dogmata & consilia publica, mendaciis & calumniis specie aliqua fucatis turbant.

2. Hæc, quæquam sint manifesta, & omnibus notum sit nos hunc ob finem tradere hanc de Sophisticis Elenchis doctrinam; Momuli tamen isti Ramiste, ne quid, pro more innato, intactum & inculpatum relinquunt, eandem ex agro logico eradicandam & eliminandam censent. Sententiam verò suam duplici modo suffulcire & palliare conantur. Primum quidem doctrinam hanc impietatis arguunt homine Christiano indignam iudicant hoc argumento: Illa doctrina qua juvenes ad Sophismata & deceptiones aliorum instruuntur, est perniciosa & homine Christiano indigna: Sed hæc est talis, Ergò Minorem probant, quia in hac doctrinâ proponuntur omnes modis, quibus deceptiones fieri possunt, in quibus dum juvenus exercetur, ad Sophismata instruitur.

3. Quam, & valida verò sequela sit hæc, ex modò dictis satis constat: siquidem non ut juventutem ad decipiendos alios illis instruamus, sed ad omnium generis Sophismata dissolvenda ut viâ cõmonstremus, hanc doctrinam tradimus; & sic deprehensa falsitate in minore, quam simpliciter negamus, tota argumentatio collabescit.

4. Deinde & inutile planè & supervacaneam hanc esse doctrinam exinde evincere conantur, quia cognito recto, nõ opus esse videtur conscribere præcepta de obliquo, & contrariorum, uno cognito, cognoscitur & alterum, & rectum & sui & curvæ regula est. Atqui doctrina analytica ad sophisticam se habet tanquam rectum ad obliquum: Ergo eâ cognita non opus est tradere hanc.

5. Verum & Respondemus, 1. ad majorem; obliquum cognoscitur ex re-
cto natum, non simpliciter: & distinguendum est inter cognitio-

nem confusam & distinctam. Sic in Matheſi qui ſcit quid ſit linea recta, ſcit quid ſit etiam obliqua, de utraque tamen præcepta traduntur & quidem optimo jure & absque ullâ exegoyevicis labe. Quidni ergo idem fiat in logicis? 2. Deinde diſtinguendum eſt inter falſum quatenus falſum, & quatenus pallio veritatis tegitur, & pro veritate venditur. Illud à vero diſtingui poſſe cognitione generali & confuſâ fatemur: hoc verò non niſi accuratâ cognitione adhibita deprehendi poſſe affirmamus.

Verùm ꝑ iſtantiæ & obſtantiæ, Nullum vitium in arte homogeneum eſſe. Hoc ambabus & nos manibus largimur: quatenus videlicet vitium eſt: Homogeneum verò eſt, quando refertur ad virtutem, cui opponitur: Nam Teſtante Ovidio lib. 1. de remed. amor:

Et mala ſunt vicina bonis, errore ſub illo

Pro vitio virtus crimina ſæpe tulit.

Deinde ex territorio Logico effici non poteſt vitium, quando remedi loco adhibetur: Quo duplici reſpectu in logicis de ſophiſmatibus agendum eſſe conſiderandum. Nam in Medicina agitur de Venenis, ut Auguſtinus inquit, non ut ea aliis propinemus, ſed potius ut naturam eius cognoſcamus, & ſi aliis propinatum eſt, ſciamus quomodo homini ſuccurrendum ſit.

Q U Æ S T I O II.

An doctrina Sophiſtica ſimpliciter cognoſcatur: ex nuda ſaltem cognitione locorum inventionis, ut non opus ſit peculiari.

tractatu.

Cum ꝑ præcedente quæſtione ſatis abundè declaraverimus & ad o. Et ſolum demonſtraverimus neceſſitatem doctrine de Sophiſticis Elenchis; ipſe ordo nos monet & jubet, hanc ſubnectere, quæ eſt, an eadem doctrina ſolum ex cognitione locorum inventionis profluat promanetque.

Reperiuntur ꝑ nonnulli, qui in caſtris Ramifiſarum ſtipendia merentur, ut Schnellius, Heizo, Buſcherus & ceteri omnes; conantur evincere, ea nempe præcepta, quæ in parte judicati contraduntur ad cognitionem huius doctrine ſufficere. Pro ſufficiendâ ſua ſententiâ adducunt auctoritatē Firſi: Extimii Jacobi Scheckii Peripatericorum facile principis, qui in commentariis

mentario suo in librum Aristotelis: *Et ἐπιμνηστικὸν* cap. 11. Inquit
Pertinent etiam ad Topicam dialecticam, Sophistici Elenchi, quibus præ-
cepta continentur, quibus possit Dialecticus captiones Sophisticas effugere,
quorum hoc loco mentionem facit Aristoteles, sub appellatione Topico-
rum.

2. Verùm † si dicendum, quod res ipsa est, concedimus & nos, utroq;
ipsis largimur, confusam quandam notitiam illos habere, qui in Topicis quo-
dammodo versati sũnt, explicatam verò & distinctam minimè; nisi in
specie quoq; hanc doctrinam logicæ partem cognoverint. Contraria enim
iuxta se posita magis elucescunt, & neutrum contrariorum perfectè cogno-
scitur, nisi & alterum separatim & distinctè cognoscatur. Hanc sententiam
etiam ipsum Scheckhium approbare clarissimè patet ex inde, dum is in suis
commentariis præcepta dissolvendi fallacias & Sophismata distinctè tradit,
ut etiam ex ipso loco allegato satit constat, in quo Sophisticos Elenchos con-
tinere præcepta affirmat. Quod verò ad topicam doctrinam respectum
quendam habeant edq; pertineant ex parte, facillè concedimus.

3. Conclujum † itaq; esto, ad Sophisticorum Elenchorum doctrinam
perfectè & distinctè cognoscendam maximopere requiri distincta & pro-
pria præcepta.

QUÆSTIO III.

Quodnam sit primum ac præcipuum natura significatum.

1. Varios † textit Philosophus lib: 5. Metaph: c. 4. naturæ significatus,
quos ut altius evolvamur, antequam ad præsentis *ἡγεμονία* & discussio-
nem accedamus, maximopere necessarium videtur. 1. enim sumitur pro
viuentium aliorumq; generatione si-ve affectione. 2. pro eo, ex quo in isto
primum fit id, quod nascitur: Exempli gratiâ, secundum Aristotelem, Cor-
dicitur natura animalis, eò quod prima pars sit, quæ in animali generatur.
3. Dicitur a naturæ internum principium cuiusq; rei naturalis, unde primò
unaquæq; res habet, ut moveatur quatenus talis est, quæ significatio ex na-
turæ definitione lib: 2. Phys. c. 1. text. 3. oritur. 4. sumitur pro materiâ
primâ & subiecto, ex quo primo inordinatoq; & ex sua potestate immuta-
bili, aut est, aut fit aliquid eorum quæ naturâ sunt, quo pacto es status
en-

ancorumque vasorum natura dicitur. *¶* Usurpatur naturæ nomen pro substantiali formâ, & natura dicitur substantia eorum, quæ naturâ sunt, sive forma substantialis sumatur pro ipsa formâ substantiæ unde nomen habet, si ve pro causâ efficiente, ex qua forma aliqua substantialis provenit. *¶* Denique dicitur natura de essentiâ cuiusque rei. Ad quos modos redigi queunt reliqui omnes, quos excogitari licet.

Iam *†* ad rem. Si rem significatam spectemus, de qua hac voce cum

2.
Svarez Tom: 1 disp: 15, sect: II Metaphysicè potius, quàm Physicè loquamur, vox hæc principaliter & absolutè essentiã significat simpliciter & integrã unius cuiusque rei, prout per modum formæ totalis significatur. & in rebus immaterialibus simplex est. In materialibus autem est composita ex materia & formâ, quia nec materia nec formâ est integrâ rei natura, sed partialis: Integrâ verò rei natura est composita ex utraque, ideoque merito formâ totalis Metaphysicè dicitur. Nec audiendi sunt illi, qui materiã & formã, eò quod essentiæ principia sunt, magis rationem principiorum habere, quàm totius essentiã, afferunt: Nec minus illi; qui essentiã non magis quam formã & materiã, eò quod essentiã totius naturalis compositi à materiâ & formâ simul sumptis non distinguatur, naturam dici existimant.

In priori ergo ratione, consequentiã nulla, cum principium intrinsecum, seu est materiã & formã ordinem ad compositionem: Essentiã verò ad operationem, in quo tamen ordine naturæ ratio consistit, habeat. In posteriori ratione iidem neganda consequentiã: Licet enim essentiã totius compositi sola ratione (ratione tamen rationata non ratiocinanse) à materiâ & formâ simul sumptis distinguitur: Semper tamen eã ratione qua distinguitur, magis sibi naturæ appellationem, quàm materiã vel formã vendicat, eò quod ex naturâ rei ordinem ad operationem magis obtineat.

QUÆSTIO IV.

Utrum natura rectè ab Aristotele
in Physicis definitur
ita sit.

1 Ex antecedente † problemate efflorescit aliud, quidnam de definitione illâ Aristotelicâ Natura sit sentiendum: Natura est $\tau\epsilon\ \kappa\upsilon\epsilon\iota\sigma\tau\omicron\upsilon\ \chi\epsilon\ \eta\theta\epsilon\upsilon\sigma\mu\epsilon\upsilon$, $\epsilon\upsilon\ \delta\epsilon\ \tau\omicron\ \alpha\epsilon\pi\alpha\ \tau\omicron\ \rho\alpha\tau\omicron\varsigma$, $\kappa\alpha\theta\ \alpha\upsilon\tau\omicron$, $\chi\epsilon\ \mu\eta\ \epsilon\sigma\tau\ \sigma\upsilon\mu\beta\epsilon\tau\eta\sigma$, id est, principium est causa motus ac quietis eius, in quo est primò per se ac non secundùm accidens.

2 Quam † circa definitionem variè variòs movent dubitandi scrupulos. Nonnulli enim non modo, naturalia, hoc in loco, verum etiam artificialia, & entia immaterialia finita, cum & ipsa moveantur, (horologia & alia $\alpha\upsilon\tau\omicron\iota\upsilon\alpha$ & puta) definiri autumat. Deinde nonnulli natura hanc definitionem non solum omnib. rerum naturalium principiis substantialibus competere ex eo sibi persuadent, dum nò simplicium corporum, puta, calorum & Elementorum formis conveniat. Alij hanc naturæ definitionem consistere nò posse aiunt; quòd per illam materia cæli esset natura respectu motus voluntarij, quòd tamen falsum: Nam, hoc concessò, sequeretur motus violentos iam esse à natura. Deniq; naturæ hanc definitionem exinde rejiciunt quidam; quòd mens Aristotelis fuit, eâ solùm explicare materiam & formam substantialem: Cum tamen non minùs congruat essentia ex utraq; constituta, atq; illis.

3 Quid † verò reterà de hac definitione Aristotelicâ sentiendum sit, quanquam per se manifestum est, uberius tamen explanationis ergò hæc addimus. 1. Quòd potius sit descriptio, quam definitio: siquidem natura à priori non, sed per effecta à posteriori definiri potest. 2. Quòd quædam in ea uberius explanationis & distinctionis gratià tantùm adducta sint. 3. Quòd non semper principium unius contrarij sit & principium alterius. 4. Quòd quædam alibi generaliter dicta, hic in specie repetantur. Ad argumenta proinde & obiectiones adversariorum respondemus, & quidem ad primum; Horologia & alia $\alpha\upsilon\tau\omicron\iota\upsilon\alpha$ habere quidem principium motus in se, sed illud non accipere à se & suâ naturâ, sed extrinsecus videlicet à parte. In secundo latet æquivocatio in vocabulo, principium, quòd aliàs est effectivum aliàs passivum; & licet formæ corporum celestium non sint principia effectiva, passiva tamen eas esse nemo negabit. Tertij argumenti fallitas ex eo patet, quia motus localis propriè sic dictus seu voluntarij sit seu violentus, semper tamen est naturalis ex parte principij mere passivi: Sic non materia modò cæli, verum etiam forma est natura, respectu motus celestis, qui ex parte principij effectivi est simpliciter voluntarij.

zarius. Ad quartum deniq; & ultimum respondemus, communem essentiam rei naturalis non esse naturam; ut natura hoc loco explicatur, licet sic principium & causa motus & quietis istius suppositi in quo inest, quia non est principium & causa interna eius speciei, sub qua suppositum collocatur.

Q U Æ S T I O V.

An cœlum sit præditum figurâ globosâ?

Di versi † di versas Cœlo olim formas attribuabant, teste Theodoro, in lib. de Mat. & Mund. Et Plutarcho lib. 2. de plac. Philo. c. 2. Quidam enim cœlo figuram ovi, alij testudinis, alij pineæ nuci convenire putabant: Nonnulli ad quamvis recipiendam formam idoneum cœlum proclamabant. Sic D. Augustinus lib. 2. de Gen. ad lit. c. 9. & alibi: cœlitare se, inquit, an terra cœlo undiq; circumfuso contineatur. In hæc quoq; descendit opinionem Lactantius, uti videri est lib. 7. di vina: Institit, cap. 24. eosq; deridet qui cœlum rotundum & in omnes partes de vœrum crediderunt, eo potissimum adductus fundamento, quod exinde sequeretur terram globo esse similem sicq; ea, quæ nobis sunt ad versa, omnia pendere. Sic D. etiam Chrysostomus hom. 14. & 17. ad Hebr. cœlo derogat rotunditatem, eam ob causam, cum S. literæ appellent cœlum tabernaculum à Deo fixum. Hanc sententiam secutos esse nonnullos meminit D. Damascenus lib. 2. fid. orth. c. 6. qui cœlo hemicycli figuram competere exinde probare conati sunt; quia Psalmo 103. extat: Extendens cœlos sicut pellem. Et apud Esaiam c. 45. Expandit cœlos sicut tabernaculum ad habitandum. Unde manifestè colligi posse arbitrati sunt, cœlum nō rotundam, sed hemicycli figuram obtinere.

Ptolomæus † Dist. 1. adducit opinionem quorundam, qui dicebant stellas moveri quidem ad motum cœli ab oriente in occidentem, sed motu recto in infini tum, non autem motu circulari. Hoc si verum esset, cœlum planum esset.

Alii † rotunditatem cœli negant, hisce potissimum motu argumentis. 1. Si stella fixa ubiq; eandem à terrâ, tanquam à suo centro habent distantiam, sequitur cœlum esse rotundum. Sed antecedens est falsum: quia stellæ propè horizonem maiores apparent propter propinquitatem maiorem, quàm in medio cœlo si existunt: Ergo & consequens. 2. Quia Luna & Sol non videntur esse corpora globosa, sed plana; Non igitur sunt rotunda, atq; adeo nec ipsum cœlum. Et licet quidem astra videntur rotunda, non tamen revera sunt.

B

ra sunt

¶ sunt talia : quia etiam quadrata si cernimus eminentius, rotunda apparent. Videtur Aphrodisiensis lib. 1. probl. Questio. 35. 3. Licet caelum etiam, aliam quam rotunditatis formam, ut ovi aut cylindri habeat, non propterea tamen sequitur, dari vacuum si moveatur. 4. Archimedes docet libr. Isoperimetr. figuram sphaericam omnium Isoperimetrarum esse minimam : Ergo illa caelo competere nequit, cum ei capacissima debeatur. 5. Quia quadrata figura caelo magis convenit, quam illa : Haec siquidem inconstantiam, illa vero firmitatem designat.

4. Nos ¶ vero quicquid etiam praecedentibus rationibus vel probetur, vel concludatur statuimus & certo scimus, caeli figuram exacte rotundam esse.

5. Quae nostra sententia tantum abest, ut contra sacram doctrinam pugnet, ut potius ab ipsa adstruatur & confirmetur. Ecclesiastes enim cap. 1. ait : Et oritur sol, & occidit sol, & ad locum suum regressus ubi oritur, vadit ad meridem & circuit ad Aquilonem, sub inde circumcundo pergunt spiritus, & ad circuitus suos revertitur spiritus. Unde D. Hieronymus in comment. in cap. 1. Epist. ad Ephes. graviter increpat eos, qui caelum non undiq. rotundum, sed fornicis modo curvatum faciunt.

6. Iohannes ¶ de sacro Bosco cap. 1. sphaera : caelum rotundum esse tribus probat rationibus. Prima desumpta est à similitudine. Mundus huius sensibilis fabricatus est ad similitudinem mundi archetypi, hoc est, DEI opt. Max. in quo nec est principium, nec finem assignare, cum sit infinitus Ergo debet esse rotundus, ut non possit in eo assignari principium vel finis. Sed ratio haec parum videtur probare. Eodem enim medio probari posse videtur, & hominem debuisse creari rotundum & ceteras creaturas omnes. Verum dicendum esse putat Clavius, cum Augustino, Deum creaturas condidisse ad suae bonitatis perfectionis, manifestationem. Cum igitur una sola creatura imperfectissime DEI perfectionem nobis ostendat, potius universum mundum, in quo omnes creaturae continentur, & qui efficacius exaltius, & perfectionem & bonitatem Dei manifestat & declarat, rotundum effecit Deus, quam singulas creaturas, quamvis & singulae creaturae rotundam figuram, quoad ejus fieri potest, ubiq. imitantur, ut in truncis arborum, ramis, & in extremitatibus membrorum animalium, atq. in fructibus apparet. Omnia enim haec rotunda quodam modo sunt, non tamen omnino, ut esset maior pulchritudo & splendor in tanta creaturarum varietate.

Alterat ¶ ratio desumpta est à commoditate. Quia Mundus hic omnia

in se continet, debuit habere figuram ad hoc maxime utilem & commodam
hoc est, talem quæ omnium est capacissima. Atqui Sphæra inter omnes fi-
guras corporeas Isoperimétræ maxima & capacissima est. Ergo talis
figura ei à natura iure fuit concessa. Sed, inquis, DEVM potuisse facere
mundum alterius figuræ amplioris. Sed, audi tu, DEVS & natura nihil
faciunt frustra, & semper id quod melius est, producant. Consentaneum
igitur rationi est, mundum rotundum à DEO conditum fuisse: Cum ex-
cessus ille alterius figuræ amplioris superfluum videatur, & sine ulla pro-
fus ratione & necessitate constitutus. Deinde Nobilissimo corpori, nobi-
lissima debetur figura: At cælum est corpus nobilissimum: Ergo cælo debe-
tur nobilissima figura: qualis est rotunda sive sphærica. Quemadmodum eu-
rum inter planas figuras circulus, sic inter solidas sphæra principatū obtinet. 7

Tertia † ratio desumpta est à necessitate. Cælum movetur. Si igitur
non haberet figuram rotundam sed multilateram videlicet trilateram sive
Pyramidalem aut quadrilateram sive cubicam & c. sequeretur hoc absur-
dum: esse nimirum aliquem locum sine corpore, et dari vacuum: à quo ta-
men abhorret universa natura.

His † addi potest quarta ratio sumpta ex Ptolem. dist. 1. Videmus e-
nim stellas fixas in eadem semper distantia & propinquitate ad nos moveri
& eas, quæ sunt propinquiores polis, describere circulos minores, illas ve-
rò, quæ remotiores, proportionaliter maiores: Quod quidem nullo pacto
fieret, si cælum non esset rotundum. Solum enim partes omnes corporis Sphæ-
rici à centro æqualiter remouentur.

Ad † dicta itaq; Ptolem. & Prophetæ Esaiæ supra allegata responde-
mus, ea nihil profus facere ad præsens negotium. Non enim Spiritus sanctus
in ibi per tabernaculum formam, sed officium cæli iudicare voluit. Et Augu-
stinus libro. 2. de Gen. ad lit. cap. 9. ait, dici in Psalmo, DEVM extendis-
se cælum sicut pellem ad fabricandi facilitatem significandam, quod tam fa-
cile Deo fuerit, illam cælestis mundi immensitatem condere, quam facile
nobis est complicatam pellem extendere.

Ad † Lactantij rationē dicimus, concedendo id, quod terra quidē sit globosa,
negando tamen illud quod exinde colligit, ea nempe, quæ nobis ad-versa sunt,
in globo terræ, pendere: cum omnia gravia suo pondere ad mundi mediū
ferantur, nec inde nisi motu violento & contra suam naturā di-velli queant. 10

Opinionem † quam Ptolemæus refert, & ejus rationem
merito ridiculam & absurdam judicant Astronomi, reijciuntque
ob sequentes rationes. 1. stante enim illa opinione, una eademque stella 11

non appareret nobis in eadem propinquitate, sed potius ad nos accederet in meridie, quam in ortu seu occasu; quod falsum est. 2. Quia videmus quotidie easdem stellas numero, postquam aliquandiu delituere sub terra, redire ad orientem: quod nequaquam fieret, si motu recto reberentur.

3. 2. Ad quinque rationes opinionis ultimæ respondemus: Ad 1. quod in eâ lateat fallacia secundum non causam ut causam. Nam non propinquitas cæli in causâ, (quæ ubiq; eadem est,) cur stellæ Horizonti viciniores majores appareant, sed densitudo & multitudo vaporum è terra egredientium, per quos tanquam per nebulam stellas aspiciamus. Ad 2. dicimus, Solem & Lunam videri quidem corpora plana, sed non esse. Corpora n. spherica eminens inspecta, plana videntur. Vnde Aristoteles in problem. lect. 15. q. 7. inquit; Cur Sol & Luna plana esse videntur, cum tamen conglobari in spheram certum sit? An ut plura, quorum quod non plus minusve distet in certum sit, æquæ posita esse videntur. Sic etiam quod partes obtinet, nisi color varius adsit, partes ex æquo omnes collocatas habere, videri necesse est; quid autem ex æquo aspectui, obviâ sit, idem æquabile; compositum & planum videri oportet. De astris reliquis quod inferunt, eâ facilitate quæ afferunt, nos rejicimus; siquidem astra rotunda esse ex observationibus & rationibus Astrologorum satis superq; constat. Ad 3. Respondemus, fieri non posse ut calum recipere queat formam orbis aut cylindrici, propter motum inferiorum orbium; aut enim sese mutuo confringerent, aut mutuo permearent. Et Aristoteles lib. 2. de cel. c. 3. inquit: Nulla alia quam spherica forma calum constat; aliâs oporteret eo motu inane relinqui aliquam partem, quæ antea occupabatur & contra. In 4. latet æqui vocatio in voce minima; Figura spherica est minima isoperimetrarum, quoad loci occupationem, maxima quoad capacitatem & interiorem cavitatem. Tandem ad ultimam dicimus, licet quadratura constantiam denotet, nihil tamen illa significatio ad præsens negotium facit; nec est apta ad circumgyrationem, quæ ad spheras mobiles requiritur. Proinde incongrua hæc forma, & incongruum hoc argumentum. Imnota igitur manet pulcherrima hæc cæli forma. (ut cum Cicerone loquar lib. 2. de Nat. Deor.) quæ sola omnes alias figuras complexa continet, quæq; nihil asperitatis habere, nihil offensionis potest, nihil incisum angulis, nihil an fractibus, nihil eminens, nihil lacinosum.

Q V Æ S T I O. VI.

*Anglobi cælestes quò altiiores, eò nobilioris
natura sint?* *Affirmatio*

*Affirmati uero nonnulli subscribunt, hisce potissimum adducti rationibus :
1. Ipse natura et ordo arguit hoc & ostendit, quod uidelicet ea quæ superiora
sunt, sint nobiliora. 2. Constat hoc ex nobilitate effectuum : Planetæ e. quod
altiores, eod nobiliores edunt effectus, uti Astrologi ipsi testantur. 3. Quia o-
stentus orbis propter tam insignia astra, imprimis 12. signa Zodiaci, nobilior
cæteris inferioribus. 4. Quia in corporibus continens est formalis con-
tento, comparaturq; ad rem contentam ut totum ad partem: quod uerò ita
se habet dignius est, uti Aristoteles docet 4. Phys. auscult. lib. c. 5. 1. 49. Er-
go qualibet sphaera superior continens nobilior est inferiori contentâ.*

*Variorem ¶ u. sectantes sententiam Astrologi hac quæ jam prolata
sunt argumenta non rejiciunt, quatenus intelliguntur de reliquis, excepto
medio Solis nimirum orbe, sphaeris: quatenus uerò promiscuè & nullo So-
lis habito respectu applicantur ad omnes, & singulos orbis mobiles, eadem
tanquam falsa suis patronis remittunt. 1. Primum, siquidem non ex toto
uerum est: Nqm eatenus tantum ordo natura præponit nobiliora uel
extollit, quantum par & conueniens est, & quousq; fert ratio communis
boni. Iam uerò ipse ordo poscebat, ut sol medium orbem obtineret, ut inde
quasi e medio Regni vim suam & uirtutem passim spargeret. Quodsi ue-
rò in alterutram orbium extremitatem locatus fuisset Sol, si supra, frigore,
si infra, aestu & flammis omnia consumpta fuissent. 2. Ad secundum. Quan-
quam Planetis multa attribuantur effecta; ea tamen Sol suis effectibus lon-
gè antecellit, ut illa etiam uix cum his conferri queant. Ad 3. responden-
dum est: Orbem solarem duplici modo considerari posse: 1. quidem quate-
nus cū Sole est coniunctus, hocq; modo nobilitate cæteros omnes multis pa-
rasangis post se relinquit: 2. quatenus uerò orbis in se consideratur, dici
potest quod reliquis tam superioribus, quam inferioribus sit æqualis. So-
lutio quarti & ultimi argumenti exprimi peti potest, siquidem non semper,
quæ nobiliora, superiori loco collocantur.*

QVÆSTIO VII.

An odores nutriendi vim habeant?

*Pro ¶ negativa huius questionis parte, suatore Scaligero, stabimus, I
qui Exerc. 101. sect. 17. ita definit nutritionem: Nutritio uera est unio
naturalis nutrimenti transmutati: Et non est (uti idem Scal. Exerc. 146.
sect. 2. & Exerc. 101. sect. 15. docet) nisi corporei nutrimenti, ided, ut id*

B 3.

quod

quod deflavit restitueretur. Quomodo vero qualitas, quomodo accidens ut odor, substantia apponitur, siquidem illam instaurare nequit, nec principium aut pars ejusdem, esse potest? Nullum enim accidens (uti Zabarella lib: de constit: Indiv: c. 4. monet) potest statui principium substantiae: Et substantia ab accidente mutari nequit. Imò, ut Scaliger iterum loquitur Exerc: 303. sect. 1. ne corpus quidem alitur odoratis quatenus odorata sunt, quando, quod admirabilius est, ne sapidis quaedam, quatenus sapida sunt, sed quatenus substantia transmutabilis in substantiam corporis, quod nutriri debes.

2. Sed† obijciat aliquis, odoratis nutriri spiritus animales. Respon- demus negatè: siquidem nihil nisi vivens nutritur Arist.: lib: 2. de ani: c. 4. Iam vero spiritus nec vivunt, nec sunt animati, Fernel lib: 2. Physiol: c. 2. ergo illa nutritio tantum est Metaphorica & impropria, qua spiritus tantum recreantur & refocillantur. Hoc pacto etiam illa dissolvenda, quae afferuntur de Democrito Philosopho, qui per triduum sola odore panis calidi vitam produxit; & quae de Mecho quodam fame enecando, qui per aliquot dies tantum nidore carnis assata ut cruciatus eò diuturniores essent, fuit sustentatus. Quae tamen sustentatio uti jam dictum est, non vera nutritio, sed spirituum tantum refocillatio & recreatio nominari potest.

Q U A E S T I O VIII.

An certamina singularia sint concedenda.

Monomachiam antiquissimis temporibus in usu fuisse testantur historie tam sacrae, quam profanae. Palestini enim contra Israelitas expeditione suscepta, apud Sochonem Iudaea castra posuerant: utraq; castra vallis dirimebat. Goliathus igitur Gethens robori & armis fidens ad monomachiam provocabat Israelitas. David Isai filius Bethlehemita puer adhuc atq; pastor, Iehova numine fretus pedum pastora le cum funda corripuit, sectisq; quinque leuibus ex flumine silicibus & in sacco positis, palestinum multa minantem aggressus frontem ejus tanta vi percussit, ut pronus humi concideret. Mox accurrens, ense illius stricto caput ei amputavit. 1. Reg. 17. Ioseph. Antig: lib: 6. cap: 2. Mortuo Saulo David à Iudeis Rex creatus est: at Isbosehi filius Israelitis imperavit. Abner Neris filius Isbosehi Polemarchus, Davidis Ioabus, apud Catacriam piscinam castris locarunt. Abner duodecim Iuvenes Beniamiticos emisit, qui Davidi-
cos

eos totidem provocarent. Commissi igitur inter media castra prehensi alteri alterorum capitibus, latera sibi mutuo gladijs confoderunt: tandem Davidici Ibbesehanos superarunt. 2. Reg. 2. Iesibenenobus gigas ducto pugnavit cum Davide. 2. Reg. 21. Saphus quoque gigas à Sobochee Davidis milite apud Nobam interfectus est. ibid. Sic alius quidam Goliathus apud Gobam ab Elehana Iaarei filio interfectus est. ibid. & 2. Paral. ca. 20. &c.

Bello ꝑ Trojano Patroclus & Lycius Sarpedon signo inter se dato solitarij certaminis, extra aciem processerunt, Lyciusque à Patroclo interfectus. Post Hectoris & Achillis interitum Trojanorum rebus ad interitum jam vergentibus, Philoctetes Alexandrum sive Paridem omni mali auctorem, ad singulare certamen arcus provocavit & interfecit. In eo bello quod Cyprii & Ionas contra Persas gesserunt, cum terram marique dimicaretur, in terram Onesilus Salaminis Cypria Tyrannus contra Artymbium Persarum Ducem pugnavit. Herod. lib. 5.

Imò ꝑ usque adeo hoc genus pugnae inolevit, ut Germani olim ambiguis causas & potissimum criminales eo probarent, credentes justam causam forti dicitur nimen ad esse & victoriam largiri. Froto quoque I I Danorum Rex legem tulit, ut omnes controversia duello definiuntur. Saxo lib. 5. Apud Moschos prolata à Iudicibus, ab ipso etiam magno Duce, sententiâ, ad singulare nihilominus certamen provocatio datur. Olaus lib. 1. c. 20. Longobardi in Italia duelli usum introduxerunt sic, ut Agilulfus Rex legibus quoque de ijs cavere. Bern. Saccus. lib. 9. Tricinenfis Historia. In legibus Caroli Magni. Imp. Lombard. 2. tit. 54. l. mentio. statuitur ut in criminalibus causis accusator & defensor in campo cum suis pariter contendant: neque eorum iure jurando res committatur. Quod tamen ita intelligendum constat, cum aliud probationum jus deficiat. Hotom. disp. de Reud: cap. 44. Lege Imp. Orbons IV. in Romandiola de Principum Italorum sententiâ promittatâ sciente & non contradicente Papâ. Ioanne XIII. universa synodo, quae tum Ravenna. convenerat (ut patet ex Lombarda. lib. 2. tit. 54. l. antiquis: ex legis Franc. lib. 5. tit. 4.) statuitur, ne deinceps tota Italia, etiam is, locis in quibus iure Romano, id est, Iustizianei legibus utebantur, controversias iurciurando disceptent, propter periturorum multitudinem: sed duello & certamine illas dirimant, Idque institutum Ottho non modo in privatorum & Laicorum, verum etiam in Ecclesiarum litibus observari iussit. l. vult. eodem.

Suscipio

4 Suscipiebantur etiam Monomachia & provocaciones ultionis cupiditate. Sophanes Eurychidis filius Atheniensis, obsidentibus Æginam Atheniensibus, Eurybiadem virum Argium quing. certaminum victorem, ex provocacione interemit. Herod. lib. 9. Sic ultionis cupiditate duodecim juvenes Benjamitici provocarunt totidem Davidicos: & ex eadem causa Patrocli & Lycij certamen fluebat. Sic Badius Campanus ad singulare certamen provocavit T. Quintium Crispinum. Livius lib. 5. dec. 1.

5 Suscipiebantur etiam Nuptiarum causa. Monomachia Paradis & Menelai, item varios ritus eius proponenda & confirmanda petantur ex Eustathio Hias. & Clytus & Dryas pugnarunt inter se pro Pallene filia Hodomastum Regis Sithonis. Parthen. de Amatoriis. cap. 6.

6 Gloria quoque & victoria causa; item roboris declarandi gratia. Sic Goliathus pugnaturus cum Davide robori & armis fidebat. Romulo proximus Cornelius Cossus Iovi optima spolia consecravit, cum magister equitum ducem Fidenatum in aciem congressus inermisset. Magnus initio huiusce generis inchoat & gloria Romulus: Cassio quoque multum acquisitum est, qui imitari Romulum voluit. Valer. lib. 3. c. 2. Sulpitio & C. Licinio Calvo Coss. Galli ad tertium lapidem Salaria via proxime urbem accessere. Tum unus ex Gallis ingenti statura vir alta voce fortissimum provocavit Romanum ad singulare certamen, ut ex talis pugna eventum intelligi posset, utra gens melior bello esset. Sabellicus lib. 3. Ennead. 4. Gellius lib. 9. c. 13. Probus, antequam ad imperium eveheretur, in Africa proconsul, Aradionem fortissimum virum singulari certamine interemit, & honorifice sepelivit. Fulg. lib. 3. c. 2. & c.

7 Hodie quoque nonnulli provocaciones & Monomachias iterum introducere conantur, sibi & aliis persuadentes veram in illis fortitudinem occupatam esse: legemque naturae pro se loqui arbitramur, quando vim vi repellere concedit. Item Aristotelem, qui 1. Rhet. c. 12. de inimico vindictam sumendam esse ad vitanda varia absurda; jubet. Et lib. 5. Nicom. c. 5. Philosophus in hac verba desinit: Civis vel malum acceptum reponere conantur, quod si non liceat, serditus esse videatur, injuriam referre non posse. Quod si igitur licet ex mente Aristotelis referre injuriam, utique etiam pro ea referenda licebit pugnare duello.

8 Verum tunc erronea, imò impia videtur horum opinio; quae de eiusmodi duellis loquitur, in quibus manifeste vita hominis periclitatur, quae ut plurimum Christianis Imperatoribus, tanquam si spectacula cruenta, displicent.

runt. *Utpote in tit. Cod. de gladiatoribus, inserta est lex Constantini, quæ ita habet: In ocio civili & pacè domesticà cruenta spectacula non placent. Theodosius Imperator populo in theatro gladiatores ab eo esflagitanti, respondit, piùm Principem non tam oportere regnare, quàm spectare clementer. Et Abbas Panormitanus omnes ludos, in quibus periclitatur hominis salus, omnino tollendos esse, quod pugnent cum verbo DEI, contendit. Etsi etiam Imper. Fridericus in tit. de pace petendà, in usibus Feudorum, duellum inter legitimos modos probationum approbare videtur: Est in lege antiquà Barbarorum peculiaris est titulus de Campionibus & causis, quæ ad eos pertinent: Verùm cum hæc omnia sint refixa, ut verba Dei contraria, paulatim in desuetudinem venerunt, & sic expirarunt.*

Impia t̄ autem duella & provocationes esse nemo fortè dubitabit vel negabit. Fiunt enim in illis homicidia, quæ severe Decalogi præcepto quinto prohibentur. Si obijciat quis, vitam famæ postponendam esse: illi responsum esto, longè alias, meliores & certiores esse rationes ac modos se defendendi, causæq; suæ bonitatem & certitudinem demonstrandi. Qui veritatem demonstrare & adjudicare ex certamine singulari satagit; idem facit, ac si quis proprium hominis per non proprium velit dignoscere: siquidem veritas, gloria, honor, bona fama & similia homini sunt propria: robur verò corporis commune est homini cum brutis, imò bruta animantia ut plurimum robore hominem longè antecellunt. Sequeretur igitur inde, feras majori honore dignos esse ipso homine, & rusticos ac bajulos nobili & generoso. Pugnat etiam dimicatio hæc singularis cum lege naturæ, quæ propagationem non destructionem exoptat. Et quamvis per hæc ipsam licitum sit vim vi propellere: certà tamen limitatione id intelligendum est, nempe ut neq; vindicta excedat injuriam, & fiat in instanti. Post moram enim aliquam temporis propriam vindictam neq; leges naturæ neq; civiles concedere videntur. Ad quod enim magistratus & judicis gladius, si ipsemet in eo uti velis? vindicta itaq; sumenda est ab inimico, juxta Aristotelem, sed modo legitimo. Singularia etiam certamina ut plurimum honoris & gloriolæ causa instituuntur. Sed honor hic, honor non est. Verus enim honor virtutes morales respicit, quæ non pendent nec adjudicari possunt ex viribus corporis. Rectè enim Aristoteles lib. 3. Eth. c. 9. censet, viros fortissimos non esse maxime bellicosos; sed eos, qui plurimum valent virtutibus.

Ergo t̄ nullo modo ferenda duella? Dicam brevibus: Imperij pro-

pugnandi & conservandi, seruitutis depellende, libertatis retinende, re-

G

giorum

gnorum depopulationes, urbium incensiones, populorumq; strages advertendi, sinemq; bello imponendi causa certamen singulare suscipi conceditur, cum ex duobus malis, minus elegendum sit: aliàs nequaquam.

QUÆSTIO IX.

An dimicans singulari certamine teneatur
permittere interfici, vel potius
se victum tradere.

1. Præcedenti † in questione dictum est quâ lege & conditione concedenda sit monomachia; Quod si itaq; contigit, ut hoc pacto duo vel duces, vel alij ad pugnam destinati congregiantur; quò rem universam dirimant: Tunc certaturi probè considerent; quâ lege in arenam singularis certaminis descendant; quid honestum sit, quid non, quid cuiusvis principi expediat & quod fecerit.

2. Quando † itaq; viriliter pugnarunt ambo, & accidit, ut alteruter in discrimen incidat vel servitutis vel mortis; & si ne utrum, eorum conducat illis, pro quibus pugnat: tunc rectâ ductus ratione, victum se potius tradere debet, quàm ut interficiatur; permittere, consideretq; illud quod sibi met non defuit, idq; præstitit quod præstare valuit. Sine ulla enim utilitate permittere interfici, & sine honesti affectione, temerarium est, naturaq; legi adversum. Et corpore se victum non fateri, dum reverà victus est, obstinatio perniciosa est. Quod si verò aliquis pugnaret pro veritate fidei, satius est, ut mortem eligat, quàm religionem suam veram abneget; Ex eo enim quod verum inficiaretur, magnum patraret scelus.

3. Reperiuntur † verò nonnulli, qui summum bonum in gloria & honoribus positum esse censent: quorum ex mente si loquilticeat, sanè concedendum erit, satius esse fortiter mortem oppetere, quàm miserè & instructe vivere. Sic Spartani in præliis prodeuntes clypeos gestabant, queis inscripta hæc fuere: *AVT CVM HOC, AVT IN HOC.* Eam occasionem etiam Lacedæmonij præceperunt suis militibus, ne unquam se victos traderent. Propterea Seneca in libro de beneficiis inquit: Cum invidiosos esse Lacedæmonij suos civis magni aestimarent; ab his certaminibus removerunt, in quibus victorem facit, non iudex, non per se ipse exitus, se vox cedentis & tradere iubentis: Hoc quod illi in civibus suis

virtus

virtus ac bona voluntas omnibus præstat, ne unquam vincatur, quando
quidem etiam inter superantia animus invictus est: Ideo nemo tercentos
Fabios victos dicit, sed occisos, Et Regulus captus est à Pœnis, non vi-
ctus, &c. Sic Plàto lib. 3. de Repub. dixit: Qui futuri sint liberi, illos te-
neri magis formidare seruitutem quam mortem, & in bello honestè mor-
tem turpi salutem esse præferendam, Et 5. de Repub. Qui vitiosus ab hostibus
captus fuerit, etiam gratis reddere volentibus relinquendus est, ut prædà,
quomodocumq; libet, utantur.

Exinde † colligi potest, quæ nam veterum quorundam Philosopho-
rum hæc de questione mens fuerit: Verùm cum ea omnia falso imitantur
fundamento, siquidem summum bonum non in solis honoribus situm est, ea
suis auctoribus remittimus: Nos melius edocti priorem sententiam am-
plectimur.

Q U Æ S T I O X.

An sagarum per aquam frigidam proba-
tio sit licita?

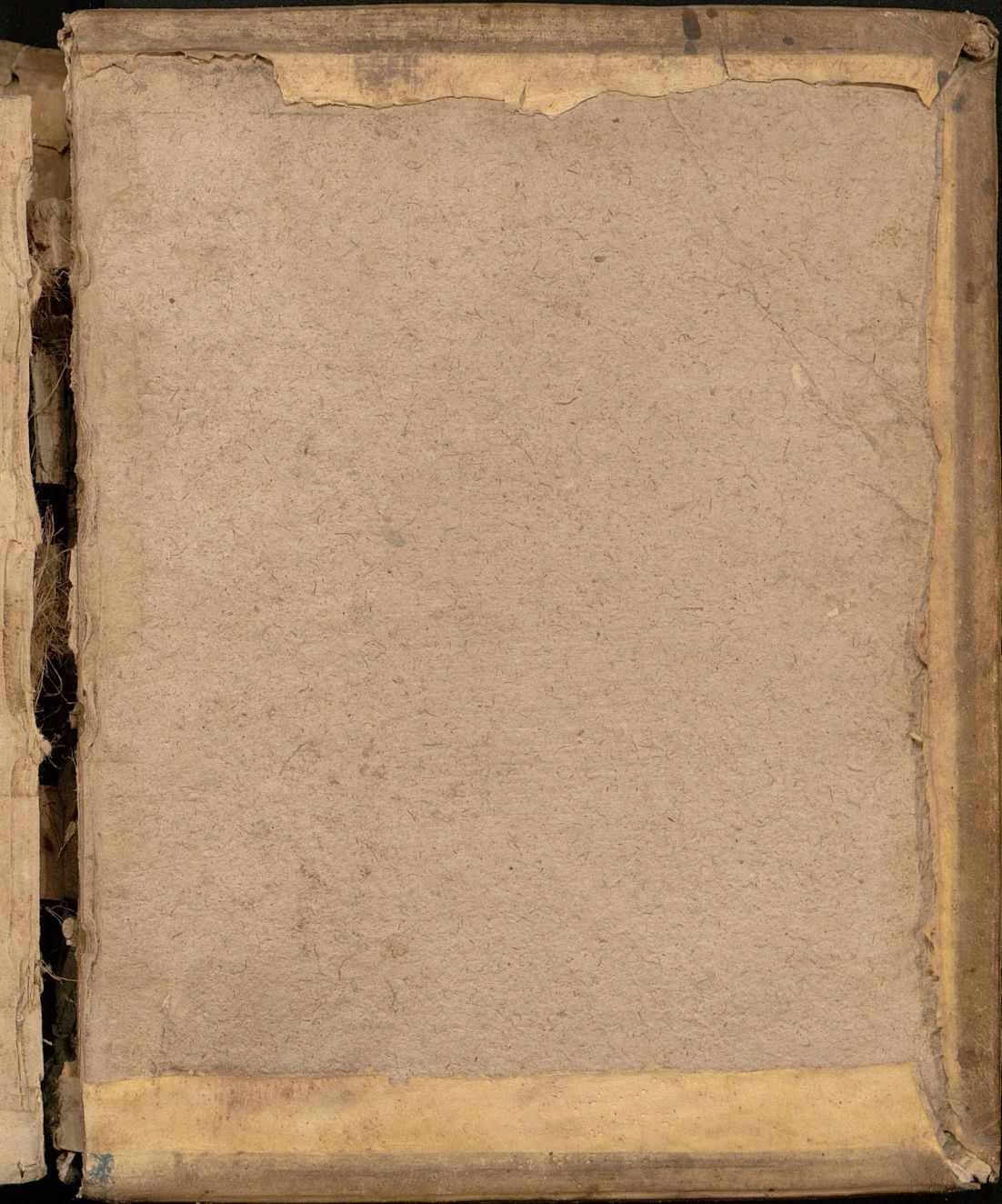
Varia † ea, supersticiosa olim fuere tentationum genera, quibus in-
nocentia accusatorum probata & tentata fuit: Inter quæ etiam hoc non
postremum, quando venefica ligatis pedibus manibusq; flumini leviter im-
posita, si submersa in fontes, si supernatarunt, fontes fuerunt habitæ. Hoc cer-
te explorationum genus diabolico instinctu excogitatum est, nempe ad divi-
næ potentia tentamentum vergens. Rectè igitur illud Imperator Lotharius
sustulit iur. Lombard. lib. 2. r. 5.

Sed † lex & abrogatio hæc, licet sit Imperatoria, non tamen ad leges
Ramistarum quadrat. Scribonius enim in sua physiologia hunc tentationis
modum ludicibus & Rebus publicis suadere conatur duplici potissimum ra-
tione. Audiamus: sapientiam Ramista. Prima eius ratio est: Quia Dæ-
mon, qui eas obsidet, spiritus levis est, & proinde etiam illas levis red-
dit. Altera: Quemadmodum enim aqua ad salutem hominum condita est,
eaz; homines in baptismo abluiuntur: Sic eos quasi prodit & odit, qui à
suo creatore defecerunt & periuri facti sunt.

Quomodo † fallent hæ rationes, cum, quemadmodum Ramea omnia,
exacte (si Diis placet) quadrent ad legem veritatis, iustitiæ & sapientiæ?

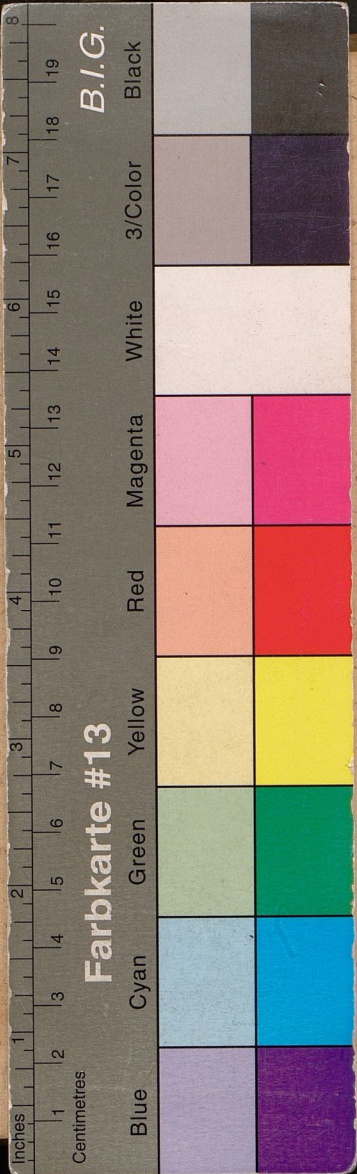

Pr ut autem res sese habeat : Quaeso dic nobis, Ramista, unde scias, Diabolum
levem esse : certe tu nobis levis videris, qui hoc affirmas. Quid si nos di-
ceremus eum gravem esse. Noverimus enim quendam, non adeo in doctum,
non etiam juvenem, sed senem, qui serio affirmavit & restatus est, se aliquā-
do Emdā Frisiae Orientalis in pagum, qui portus Mariae ab incolis denomi-
natur, diabolum pallio suo inhaerentem deportasse, cum quidem eo onere ita
premeretur, ut vix incedere posset. Sed, audi Scriboni, neque levis neque gravis
est diabolus. Levitas enim & gravitas sunt qualitates corporis : At Spi-
ritus est Daemon, non corpus : Quomodo igitur *ωάδν* corporis ei
4 attribuentur ? Mira & etiam occulta & valde subtilis est secunda ratio,
Unde aqua advenit intellectus, vis ratiocinandi & dignoscendi periuros a
fidelibus ? Annon hoc modo maior sapientia, excellentiorque iudicandi vis tri-
buitur rei & motu & sensu & iudicio & sapientia carenti, atque homini, cui
haec omnia verè insunt ? Sed inquis, non opus hic esse iudicio, non etiam sa-
pientia ; sed id occulta virtuti, a Deo aqua concessa adscribendum esse. Pe-
tis principium mi Scriboni. Equè enim obscurum & incertum, imò falsum
& absurdum est hoc atque illud. Occulta virtus naturalis, ingenium natura
ubique retinet, hoc est, semper & ubique eodem modo agit. Qui ergo fit, quod
hic & veritas non semper respondeat ? Lusus Diaboli est, qui ita Magistratui
superstitioso ac incredulo imponit : Interdum sagas in aquam immergit, ut
istis adhuc diutius uti queat ; contra verò infontes (D&O ob peccata id
permittente) elevat, quò iudicem ad inquam sententiam pertrahat. Adde
& hoc, quòd aqua in baptismo nò distinctionem faciat inter fideles & infide-
les, quatenus aqua est, sed quatenus certi huius sacramenti aqua. Rectè n.
Lutherus : Aqua, inquit, tam magnas res non efficit : sed verbum Dei iux-
ta aquam ; & una cum aqua, & fides, quae tali verbo in aqua credit : Quia
aqua sine verbo Dei est simpliciter aqua. Si ergo aqua in hoc tentationis
genere debet distinguere inter fideles & periuros, fontes & infontes, id nò fa-
ciet per se, nisi accedat verbum, & fiat certi Sacramenti aqua. Atque neque ver-
bum hic est, vel mandati vel promissionis, neque est Sacramenti certi aqua :
Non enim est hominum potestas, conditio atque autoritas, ut suo arbitratu
Sacramenta constituant : Ergo illa vis aquae nullo modo inest. Nos igitur
quibus religio & recta ratio magis, quam eiusmodi vanitates curae esse de-
bent, cum communi Ictorum, Medicorum & Philosophorum sententia, con-
trarium statuimus & palam asserimus, hoc probationis genus Diaboli in-
vidiā & malitiā excogitatum esse, per idem D E U M tentari,
multosque innocentes condemnari.

5h

D. O. M. A.
DISPUTATIO VII.
Centuria Quinta

QUÆSTIONUM
ILLUSTRUM
Philosophicarum,
*In Inſtyt. à Wittebergensi-Academiâ
Publicè*
Propoſita
PRÆSIDE
M. Jacobo Martini
Logices Profefs. Publ.
RESPONDENTE
Ioanne Mülberge-
ro Ratisponenſi,
*Ad diem 23. Julij in auditorio Collegij
veteris.*

WITTEBERGÆ,
*Typis Martini Henckelij, Impenſis Pauli
Heluvvighi Anno M. D. C. VIII.*